

Wat wordt verwacht van kunstenaars en intellectuelen vandaag, welke rol moeten ze spelen in deze omstandigheden?

visie teniet. Het is verboden om het verleden, de autoriteiten, de religie of elk ander nationalistisch standpunt in twijfel te trekken.

Maar laat ons terugkeren naar de hoofdvraag, wat wordt verwacht van kunstenaars en intellectuelen vandaag, welke rol moeten ze spelen in deze omstandigheden? We kunnen vaststellen dat 'een geschiedenis schrijven die afwijkt van de feiten' vandaag de dag 'niet langer aanzet tot interpretatieve of analytische meningsverschillen en disputen, integendeel'. Waar ik voor pleit is het nog verder doordrijven van deze manier van schrijven: dat zou de rol kunnen zijn van de artistieke praktijk in Libanon vandaag.

Wat houdt deze manier van schrijven precies in? In de jaren na het einde van de oorlog beseften we dat de burgeroorlog een aantal positieve resultaten met zich had meegebracht. Zo heeft de heersende macht voor het eerst op geen enkele manier geprobeerd om een officiële geschiedschrijving van dit recente verleden op te dringen. Dit komt omdat geen van de voorheen strijdende machtspartijen bereid is de eigen positie of het eigen geloof te compromitteren door er domweg voor uit te komen dat ze gestoeld zijn op een confessionele basis. Ik noem dit een positief resultaat omdat het ruimte schept voor alternatieve verhalen die ingebed zijn in of ontstaan zijn uit het culturele domein.

Vandaag zijn we in staat om de details van verhalen, geruchten, schandalen, beschuldigingen, commentaren en misleidingen te verzamelen en te inventariseren, en ze allemaal te gebruiken als ruw basismateriaal voor de productie van kunstwerken. Informele verhalen, verhalen op basis van geruchten, verhalen die leven in de samenleving, om zo te komen tot een kritische en subversieve contra-representatie van de geschiedenis en de structurele fundamenteën van het land. Deze verhalen zijn niet ontstaan uit één waarheid, maar uit een veelvoud aan waarheden, en hun onderlinge verwantschap is lang niet meer zo hecht of zelfverzekerd, waardoor het 'symptoom' waar ik het in het begin over had naar boven kan komen.

Culturele en artistieke producties dus, geïnspireerd door de 'officiële verhalen' die de verschillende machtspolen verspreiden: verhalen die de typische vorm hebben van lof-

betuigingen aan het adres van landgenoten of verdedigende beschuldigingen aan het adres van buitenlandse vijanden, maar nooit gericht tegen de 'makkers en partners die voor dezelfde zaak vechten'. Wanneer die verhalen vermengd worden met fictieve gebeurtenissen en karakters of waar gebeurde verhalen, kunnen ze op hun beurt opnieuw verhalen en representaties worden of genereren die functionele bewijzen, informatie, feiten en documenten worden, net zoals mythen, mythologieën en overlevering dat doen in de geschiedschrijving.

Het verschil tussen cultureel en artistiek geproduceerde verhalen en representaties, en mythologische verhalen en folklore, is dat de eersten gemaakt worden om op zichzelf staande waarheden en officiële verhalen te ondermijnen en te ontwrichten. Met andere woorden, een kunstwerk legt zijn constructie bloot of deconstrueert zichzelf voor de ogen van de toeschouwer. Daarin ligt de uitdaging!

Deze kunstwerken zijn niet bedoeld om het publiek te bedotten of te misleiden. Ze zijn ook niet gemaakt om te beduvelen of de illusie van een waarheid te creëren. Integendeel, hun belangrijkste doel is de toeschouwer van bij het begin in een context van bevraging te plaatsen, waarbij hij of zij uitgenodigd wordt om de 'gevestigde waarheden', officiële verhalen en representaties mee onder de loep te nemen.

Beiroet - Brussel

Deze culturele en artistieke producties zijn enerzijds heel eigen aan deze streek, maar kunnen ook reizen en een publiek aanspreken dat niet noodzakelijk vertrouwd is met de complexiteit van onze realiteit, onze oorlog. Ze komen vanaf de eerste ontwikkelingsfase tot stand in het volle besef dat het lokale publiek in Beiroet klein en marginaal zal zijn. We verwachten niet dat pakweg een Duits of Belgisch publiek zich bewust is van de kleinste details van ons politieke en sociale leven, maar de presentatie van onze culturele en artistieke producties heeft als doel de gangbare representatie van ons deel van de wereld, zoals die verspreid wordt in de media in Europa en het Westen, te ondermijnen en te ontwrichten. Het ingeburgerde

beeld is al te vaak een gesimplificeerde en platte representatie, voorgesteld in de dichotomieën die we net proberen te bestrijden. Wat we verwachten van een Europees en westers publiek is dat ze onze representaties, onze geschiedenis accepteren, in al hun complexiteit, in al hun verwardheid, zoals om het even welk ander volk of natie. Ik heb vastgesteld dat mijn werk, ondanks het feit dat ik nooit een niet-lokaal publiek in gedachten heb wanneer ik mijn theaterproducties concipieer, onder de huidige omstandigheden veel meer op buitenlandse dan op binnenlandse podia heeft gestaan. (In Beiroet geef ik maximum drie voorstellingen). De reden hiervoor ligt helemaal niet bij de moeilijke economische en politieke situatie in Libanon, noch bij de controlerende greep van de censuur op artistieke en culturele producties. Het heeft te maken met een persoonlijke keuze en gemoedstoestand.

Mijn artistieke en theaterwerken hebben niet langer nood aan een fysieke plek. Aan acteurs, een podium of grote productiemiddelen evenmin. Het kan me niet schelen waar een voorstelling zal plaatsvinden. Ook niet hoeveel voorstellingen er gepland zijn. Wat ik belangrijk vind, zijn de 'Woorden' die na de voorstelling naar boven zullen komen. De 'Woorden' die de voorstelling als 'af' zullen zien, als een 'voltooid' werk. De 'Woorden' die zich hier én daar tegelijk voordoen, 'Woorden' die ideeën genereren, in al hun fascinerende kracht, 'Woorden' die de voorstelling zelf worden, alsof de voorstelling nooit plaatsvond, 'Woorden' die niet willen vergelijken maar wel ideeën en interpretaties willen creëren die kunnen afwijken van conservatieve normen en ingeburgerde vooroordelen, 'Woorden' zonder beschrijvingen, 'Woorden' die niet preken, maar die alleen maar de deuren openen naar interpretaties, naar de mogelijkheid om een debat aan te gaan.

Geen recepten dus, enkel pogingen die, misschien wat schuchter en zonder al te veel gedoe, de algemeen aanvaarde geschiedenissen van Libanon en al hun helden kunnen besmeuren, aanporren, doorprikken en in verwarring brengen.

Vertaling Stien Michiels